

4. Вайс К.Г. Оцінювання: методи дослідження програм та політики / К.Г. Вайс. - К.: Основи, 2000.
5. Гавриленко І.М. Соціологічний моніторинг і діагностика в освіті / І.М. Гавриленко // Освіта і управління. – 1998. – №2.– Т. 2.– С. 7– 9.

Complex organizational procedures (first - testing) aims to determine the level of academic performance of secondary schools during their admission to higher education. The purpose of external evaluation: improving public education and implementation of Ukraine's constitutional rights to equal access to quality education, monitoring of compliance with the State Standard of secondary education and the analysis of the education system, predict its development. The results of external testing results are counted as a state of final attestation and the results of entrance examinations to higher educational institutions. Since 2004, with the support of international NGOs and external testing system is formed in Ukraine. Provision of external evaluation carried out by the Ukrainian Center for Educational Quality Assessment in partnership with local education authorities, Regional Institute of Postgraduate Education, educational institutions.

Key words: EIT, state exam.

УДК 373.2:316.647.5:316.72

Станкович Я.П.
магістрант 1 курсу спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет
Іванова В.В.
кандидат психологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В статті розкрито сутність поняття міжнаціональне виховання, проаналізовані теоретичні підходи до проблеми міжнаціонального виховання дітей дошкільного віку, на основі ретроспективного аналізу визначені сучасні тенденції педагогічних досліджень в рамках означеної проблеми.

Ключові слова: толерантність, інтернаціональне виховання, міжнаціональне виховання, дошкільник.

В даний час є велика кількість досліджень, що розглядають поняття толерантності, які розкривають проблеми формування різних видів толерантності (конфесійної, етнічної, вікової, гендерної) (О.Г. Асмолов, М.І. Богомолова, Б.З. Вульф, Б.С. Гершунський, Д.В. Зінов'єв, Л.В. Коломійченко, В.О. Лекторський, М.С. Мацковська і ін.). Разом з тим питання формування міжнаціональної толерантності (розуміючого, приймаючого і шанобливого ставлення до людей іншої національності) як показника успішного вирішення завдань соціально-комунікативного розвитку дітей дошкільного віку, залишаються за межами наукового пошуку.

Зрозуміти сутність проблеми формування міжнаціональної толерантності у дітей старшого дошкільного віку, визначити сучасні тенденції педагогічних досліджень допоможе представлений нижче історико-педагогічний аналіз міжнаціонального виховання, основні висновки по якому представлені в роботах М.І. Богомолової, Л.М. Захарової [4].

Мета статті – проаналізувати сутність проблеми формування міжнаціонального виховання, визначити сучасні тенденції педагогічних досліджень.

Дослідження в області дошкільної педагогіки дозволяють констатувати, що проблема міжнаціонального виховання дітей зароджувалася в кінці ХІХ - початку ХХ століття. В даний часовий період визначалися основні засоби національного виховання, розроблялися методичні розробки щодо їх застосування. Вибір засобів ознайомлення дітей з представниками різних народів визначався з урахуванням віку дітей, доцільність застосування в залежності від форми виховання (сімейне, суспільне), а також соціально-політичних подій того часу.

Зародження і розвиток методики інтернаціонального виховання відноситься до 20-30 років ХХ століття. У дошкільній педагогіці термін «Інтернаціональне виховання» пов'язується з ім'ям Н.К. Крупської, яка вважала, що виховання шанобливого ставлення до представників різних національностей необхідно починати якомога раніше. «Дух інтернаціоналізму діти повинні буквально всмоктувати з молоком матері, з колиски» [6]. Вважаючи найважливішим фактором розвитку особистості взаємодію прогресивних традицій і культур різних народів, Н.К. Крупська до найважливіших засобів інтернаціонального виховання відносила спілкування з представниками різних національностей, листування з зарубіжними друзями, колективну працю, народну творчість, мистецтво, художню літературу, свята, ігри «багатонаціональної Батьківщини», національну ляльку [6].

Завдяки дослідженням Є.І. Радіної у вітчизняній дошкільній педагогіці відбулися зміни в розумінні сутності процесу інтернаціонального виховання.

Автор звертається до національної культури як змістовної основи знайомства дітей з представниками різних національностей, представляє логічну послідовність залучення дітей до національної культури: від знайомства з культурою свого народу - до культури інших національностей.

У 40-ві роки серед дієвих засобів інтернаціонального виховання були виділені: безпосереднє спілкування дітей різних національностей, опосередковане спілкування за допомогою листування, відвідування виставок, спільні свята, створення національних куточків в групах, виготовлення атрибутів національних костюмів. Починають проводитися дослідження з вивчення можливостей народної, національної, культури в становленні дружніх відносин між дітьми різних національностей.

У роки Великої Вітчизняної війни особлива увага приділялася народній творчості, яка розглядалася в декількох аспектах: як виховання любові до батьківщини, до свого народу; становлення моральних якостей особистості; розвиток дитячої творчості як засобу прилучення до культури інших народів.

У 50-60-ті роки з'явився перший досвід з організації безпосереднього спілкування з народами, що проживають в союзних республіках, але ігнорувалося найближче національне оточення.

У дослідженні Р.І. Жуковської (60-ті роки) обґрунтовані принципи формування дружнього ставлення дітей до людей різних національностей; розкрито методику ознайомлення дітей з рідним краєм, працею, побутом, мистецтвом народу тієї держави, де він жив, показана доступність подачі дітям пізнавального матеріалу, крім цього виділені основні засоби в міжнаціональному вихованні дітей дошкільного віку: іграшки, ігри, книги, спілкування [5].

Значиму роль педагог-дослідник відводила грі та народній ляльці. Автор вважала гру незамінним засобом при ознайомленні дітей з різними народами, специфікою їх трудової діяльності, побутом, культурою; в розвитку у дітей почуттів симпатії та інтересу до людей іншої національності. Особливу увагу приділено іграм-подорожам.

У 70-80-ті роки були зроблені спроби визначити обсяг відповідних знань для дітей, при перспективному тематичному плануванні враховувати поступове ускладнення матеріалу в залежності від віку дітей (М.І. Богомоллова, Е.К. Сусллова); велися пошуки засобів по вихованню дружніх почуттів до народів автономних республік (М.І. Богомоллова, В.В. Кондратова) і до народів зарубіжних країн (М.І. Богомоллова, Е.К. Сусллова); досліджувалися значимість і ефективність окремих засобів і використання їх в комплексі [4].

Усова Г.П. в якості одного із засобів у національному вихованні дітей виділяла народну творчість. На думку автора, народна творчість дозволяє дітям

у доступній формі засвоїти мову свого народу, його звичаї і традиції, риси характеру. Твори народної творчості, національні за формою, несуть в собі багато спільного, а образи казок різних народів переплітаються один з одним. Народні казки, пісня, ігри доступні всім дітям, мають велике виховне значення, що полягає у формуванні любові і поваги до людей різних національностей.

Богомолова М.І. ефективними засобами національного і міжнаціонального виховання вважала різні види спілкування дітей з людьми іншої національності, сюжетно-рольові ігри, листування як засобів опосередкованого спілкування та ін. Як стверджує автор, найкращий вплив на формування дружніх почуттів до дітей інших національностей надає спілкування з ними в побуті та дошкільному закладі [4].

Одним з ефективних засобів по вихованню етики міжнаціонального спілкування автор виділяє національну ляльку. Її цінність, на думку автора, полягає в тому, що з її допомогою можна в доступній формі знайомити дітей з побутом народів, пробудити в дитячих серцях ширшу дружбу і любов до людей всіх національностей. Богомолова М.І. вказує на ряд вимог, що пред'являються до ляльки: в її зовнішності повинні бути представлені риси, властиві представникам певної національності; вираз обличчя, одяг та інші особливості ляльки повинні викликати симпатію [4].

В якості найважливішого засобу і форми організації в національному та інтернаціональному вихованні дітей Богомолова М.І., Сусллова Е.К. та ін. Розглядали дидактичну гру. Так, Сусллова Е.К., виділяючи структурні компоненти дидактичної гри, зазначає, що в них укладені великі можливості для виховання у дітей емоційно-позитивного ставлення до людей різних національностей, для розвитку навичок соціального спілкування [4]. Богомолова М.І. і Бабунова Т.М. пропонують використовувати дидактичні ігри у вихованні у дітей доброзичливого ставлення до людей найближчого національного оточення, Степанова М.В. вивчає дидактичну гру як засіб ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з етнічною культурою різних народів [3, 4].

У 80-90 роки проводилися дослідження в галузі вивчення виховного потенціалу різних засобів інтернаціонального виховання: образотворчої діяльності, ігрових занять. Богатєєва З.А. розглядала образотворчу діяльність (аплікацію за мотивами народного орнаменту) одним із засобів залучення дітей дошкільного віку до етнокультури [3].

Дослідження Жуковської Р.І., Богомолової М.І., Богатєєвої З.А., Сусллової Е.К. та інших підтверджують, що в спеціально організованій діяльності у старших дошкільників спостерігається динаміка розвитку національної самосвідомості, яке формується паралельно з поважним ставленням до інших народів, з розвитком культури міжнаціонального спілкування.

У 90-ті роки поняття «інтернаціональне виховання» втрачає своє колишнє значення, втрачається інтерес до використання спілкування як ефективного засобу виховання дружельності між дітьми різних національностей. Дослідження в даний історичний період спрямовані на національну культуру кожного (свого) народу, що було позитивним. Разом з тим відбувається деяка недооцінка інших культур, цілеспрямованого їх осягнення і взаємозбагачення [4].

Сучасні програми дошкільної освіти розглядають задачу виховання толерантності у дошкільнят як одну з основних завдань соціально-комунікативного розвитку.

У Базовому компоненті дошкільної освіти [1], визначений зміст освітньої лінії «Дитина у соціумі», розроблені показники сформованості соціально-комунікативної компетенції, яка включає в себе толерантність. На кінець старшого дошкільного віку діти мають оволодіти елементарними соціальними та морально-етичними нормами міжособистісних взаємин, умінням дотримуватись їх під час спілкування, здатністю взаємодіяти з людьми, які їх оточують: узгоджувати свої дії і поведінку з іншими; усвідомлювати своє місце у соціальному середовищі; позитивно сприймати себе. З'являються вміння співпереживати, співчувати, допомагати іншим, обирати відповідні способи спілкування в різних життєвих ситуаціях.

У базовій програмі «Я у світі» розкривається такий важливий аспект як соціальна зрілість дошкільника, яка включає:

- уміння спілкуватися з дорослими та однолітками, налагоджувати спільну взаємодію, домовлятися, узгоджувати свої дії з партнерами, мобілізуватися на додання труднощів, виявляти відповідальність, виробляти самооцінні судження, поважати себе та інших;

- формування емоційної зрілості, яка виявляється у певній емоційній стабільності дитини, її здатності адекватно реагувати на ситуації та події, орієнтуватися в настроях та станах людей, що навколо, брати їх до уваги, контролювати свою емоційну поведінку, утримуватися від імпульсивних проявів.

В парціальній програмі з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років «Вчимося жити разом» простежується спрямування на виховання у дітей дошкільного віку інтересу і поваги до людей різних національностей, їх діяльності, культури, побуту, на формування уявлень про Землю, життя людей на землі і своїй країні, на виховання почуття громадянськості, патріотизму, толерантного ставлення до жителів землі. У даній програмі виділені такі засоби як бесіда і дидактична гра.

У базовій програмі «Витоки» (Парамонова Л.А., Алієва Т.І., Давидчук А.Н. і ін.) в старшому дошкільному віці ставляться питання, пов'язані з вихованням культури міжнаціонального спілкування: залучення дітей до минулого і сучасного своєї культури, а також до явищ інших культур (в їх історичному та географічному аспектах); виховання шанобливого і доброзичливого ставлення до людей іншої національності, сприяння оволодінню дітьми елементарної етики міжнаціональних відносин, формування у дітей уявлення про те, що люди на землі можуть жити в мирі і дружбі.

В комплексній освітній програмі для дошкільних навчальних закладів «Світ дитинства» під редакцією Богуш А.М. представлений регіональний компонент, який розкриває знайомство дітей з малою батьківщиною - рідним містом; з рідною країною і світом; з особливостями спілкування дитини і дорослого в полікультурному та поліетнічному середовищі. Засобами етнокультурної освіти і виховання дошкільників є народна ігрова культура, усна народна творчість, декоративно-прикладне мистецтво різних народів, полікультурний простір музею. Завдання виховання етнотолерантності вирішуються щодо пізнавального, емоційного, практичного компонентів етнотолерантності.

В даний час, у зв'язку з полікультурністю сучасного освітнього простору, проблема реалізації етнографічного, регіонального підходу до визначення змісту національних культур, які домінують у конкретних крайових умовах знайшла відображення в дослідженнях Бабаєвої Т.І., Кириєнко С.Д., Коломійченка Л.В., Фролової А.М. та ін. Дослідники довели важливість засобів етнографічної культури у вихованні соціально-культурної поведінки дітей.

Таким чином, завдання, зміст і засоби інтернаціонального виховання дітей дошкільного віку на різних етапах становлення нашої держави визначалися соціально-політичною ситуацією, рівнем розвитку психолого-педагогічної науки, світовими тенденціями. В даний час ця проблема розглядається з позицій особистісного розвитку, реалізації діяльнісного підходу, формування загальної культури поведінки, накопичення соціального досвіду дошкільнят, розвитку емоційної сфери.

Історія вітчизняної дошкільної педагогіки включає в себе численні пошуки засобів формування позитивного ставлення до представників різних національностей, але, незважаючи на це недостатньо розглянуто образотворче мистецтво як засіб формування міжнаціональної толерантності дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева, В.В. Эстетическое и художественное воспитание (к новым решениям). Новое педагогическое мышление / В.В. Алексеева / под. ред. А.В. Петровского. – М.: Педагогика, 1989. – С. 134 –144.

2. Базовий компонент дошкільної освіти: нова редакція / НАПН України. – Київ, 2012. – 25 с.
3. Богатеева, З.А. Аппликации по мотивам народного орнамента в детском саду / З.А. Богатеева. – М.: Просвещение, 1982. – 175 с.
4. Богомолова, М.И. Межнациональное воспитание детей: учеб. пособие / М.И. Богомолова, Л.М. Захарова. – М.: Флинта, 2011. – 176 с.
5. Ильинская, Е.А. Формирование толерантности у детей старшего дошкольного возраста средствами социально-культурной деятельности : дис. ...канд. пед. наук: 13.00.05 / Е.А. Ильинская. – СПб., 2009. – 182 с.
6. Коломийченко, Л.В. Социальное воспитание детей в культурологической парадигме образования: монография / Л.В. Коломийченко. – Пермь, 2007. – 154 с.
7. Урунтаева, Г.А. Дошкольная психология [Текст] / Г.А. Урунтаева. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 336 с.

The article reveals the essence of the concept of inter-ethnic education, analyzes theoretical approaches to the problem of inter-ethnic education of children of preschool age, and based on a retrospective analysis, determines the current trends in pedagogical research within the framework of the identified problem.

Key words: tolerance, international education, transnational education, preschooler.

УДК 81'243:81.4:82-3(045)

Стільник Н.В.
студентка II курсу, спеціальність 012 Середня освіта
(англійська мова та зарубіжна література), ОКР "Магістр",
Мукачівський державний університет
Кравченко Т.М.
старший викладач,
Мукачівський державний університет

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕПРАВДИ В АНГЛІЙСЬКОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ)

Питання мовних засобів вираження неправди та особливості їх перекладу у сучасній лінгвістиці набуває все більшої актуальності. Це пов'язано з інтенсивним вивченням мови, прагматичних аспектів розмовного

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>